

HISTÒRIA

Soldats amb ulleres i estilogràfica

El llibre 'La Brigada del Vidre' recull les cròniques periodístiques dels combatents republicans

SÍLVIA MARIMON
BARCELONA

“La Creació del Llit Col·lectiu Siperita ve motivada per l'intens fred que es deixava sentir a Terol, i consistia a reunir tots els matalassos i mantes i formar un llit monumental. A les nits, els soldats d'altres habitacions venien a presenciar l'espectacle d'aquell llit, del qual sortien tretze caps, tots amb ulleres i bigoti, i fumant la darrera cigarreta del dia, abans d'apagar la llum”, escriu el jove universitari Guifré Bosch el juny del 1938 a *La Publicitat*. Aquells tretze caparrons que sortien del llit i que tenien en comú el fet de ser universitaris i portar ulleres van rebre el sobrenom de la Brigada del Vidre, i és amb aquest epítet que L'Avenç titula un nou volum que aplega les cròniques del front que van escriure entre el 1936 i el 1939 periodistes, universitaris, escriptors i soldats anònims.

“A diferència dels franquistes, que sí que van decidir fer la guerra, a ells no els va quedar més remei que defensar-se”, explica la professora de literatura catalana contemporània a la UAB Maria Campillo, que ha editat i ha fet la tria de textos de *La Brigada del Vidre. Cròniques del front (1936-1939)*.

Valors

“Les cròniques franquistes són més heroiques i el llenguatge és més agressiu”

“Aquests soldats defensen la República, però no fan apologia de la guerra. Quan escriuen hi ha una part que censuren o autocensuren, però també hi ha un pensament ètic sobre la guerra. Les cròniques franquistes són més heroiques i el llenguatge és més agressiu perquè la guerra per a ells és un valor, és l'*ardit guerrier*”, afegeix Campillo. Aquest enaltiment de la guerra, per exemple, traspua clarament al pròleg que escriu Luys Santa Marina a *Se ha ocupado el quilómetro seis*: “*Ya era hora que la literatura bélica se tratara así, pues estábamos hartos de majaderos con gafas que, en lugar de apuntar bien, se dedicaban página tras página, a endilgarnos discursitos sentimentales*”.

A les cròniques que ha recollit Campillo hi ha molt de sentit de l'humor i molt poques escenes de sang i fetge, perquè quasi tot passa a la reguarda de la trinxera. Es descriuen paisatges, els encontres amb refugiats, la companyonia i l'enyor de la vida quotidiana i de tots els somnis interromputs. Entre els narradors, n'hi ha de coneguts (els soldats Pere Calders, Avel·lí Artís Tísner, Agustí Bartra i Josep Sol; els corresponents Lluís Capdevila i Teresa Pàmies) i molts altres joves que escriuen per primera vegada pel moment excepcional que viuen. En comú tenen la immediatesa. Escriuen sense temps per reflexionar ni per reescriure i sobretot

01. L'escriptor Pere Calders amb un altre combatent desconegut. FONS PERE CALDERS / UAB
02. La portada del llibre *La Brigada del Vidre*, de Maria Campillo. L'AVENÇ

Maria Campillo (ed.)
La Brigada del Vidre
Cròniques del front (1936-1939)

sense saber –servençut o vencedor altera molt el punt de vista– quin serà el final de la guerra. “Algunes d'aquestes cròniques aporten molta frescor. Hi ha una certa innocència, glaça una mica el cor veure aquesta gent tan jove en una guerra que no han volgut ni han demanat i que pensaven que seria molt més curta. No estaven preparats però aguanten, ho expliquen i, fins i tot, somriuen”, reflexiona Campillo. La guerra no es va esfumar mai de la seva memòria. Calders va publicar a cop calent *Unitats de xoc* (1938) i Tísner va abocar les

seves memòries a *556 Brigada Mixta* el 1945 des del seu llarg exili mexicà.

A les cròniques s'utilitza l'humor per desacreditar sibil·linament l'enemic. Guifré Bosch, a Belchite, troba cartes dirigides a soldats del bàndol sublevat: “N'he vist una d'una *niña bien* de Sant Sebastià en la qual diu al seu requetè que no li ha escrit abans perquè *tenia que ir a la playa*, i li gradua el nombre de línies de la carta. Oh, delícia dels idil·lis facciosos!”, escriu. La ironia els distancia de la brutalitat de la guerra. “L'humor et dona la sensació que ets més persona, no una bès-

Visions

“Algunes d'aquestes cròniques aporten molta frescor, hi ha una certa innocència”

tia bruta”, afirma Campillo. Tísner reflexiona sobre el fet de matar i conclou que la guerra és inenarrable. “Solament vull deixar constància que l'únic testimoni atge vàlid, en la guerra com en tantes altres coses, és el de la gent que hi ha estat, l'ha viscuda –i sobreviscuda, és clar– i no té paraules per explicar-la”, escriu Tísner. “El fet de matar és un acte bestial, en un segon et canvia tot el que durant anys has construït”, diu Campillo. Molts d'aquests soldats que escriuen porten llibres al front. “Tenen una visió molt moderna de la guerra”, detalla Campillo. A la motxilla duen l'*Eneida*, Ramon Llull, *Diàlegs* de Plató, Virginia Woolf, Erich Maria Remarque i *Les flors del mal* de Baudelaire.

Campillo, que dirigeix la base de dades bibliogràfica Traces i és vice-directora del Centre d'Estudis sobre les Èpoques Franquista i Democràtica, és autora de *La premsa a Barcelona, 1936-1939* (1979, amb Esther Centelles), l'antologia *Contes de guerra i revolució* (1982), *Escriptors catalans i compromís feixista* (1994) i els reculls *Barcelona 1938: la veu de les sirenes* (2008). *La Brigada del Vidre* és el segon volum d'una trilogia. El primer va ser *Allez, Allez! Escrits del pas de frontera, 1939* (L'Avenç, 2010). El tercer serà un volum dedicat a les cròniques escrites des de la reguarda barcelonina. —